

ODAMIZIN YÖNETSEL YAPISINA İLİŞKİN BİR PERSPEKTİF

Ömer YENEL

Maden Yüksek Mühendisi

Odamızın 41 inci Olağan Genel Kurulu, yanılmıyorsam, son yılların katılımı en yüksek olan Genel Kuruluydu. Katılım, hem Genel Kurulun hemen her anındaki dinleyici sayısı açısından, hem de düşüncesini mikrofondan ifade edenlerin sayısı açısından yüksekti. Bu durumu, toplumumuz, mesleğimiz ve meslektaşlarımız adına umut verici bir durum olarak değerlendirmek gerekir.

Genel Kurulundaki bu olumlu havadan etkilenerek ben de Odamızın yönetsel/örgütsel yapısının geliştirilmesine, daha somut bir ifade ile, yeni şube oluşturulmasına yönelik bazı düşüncelerimi delegelerle paylaştım. Bu konuşmamdan sonra, gerek Genel Kurul sürecinde gerekse de daha sonraki günlerde aldığım olumlu tepkiler, düşüncelerimde yalnız olmadığımı gösterdi.

Genel Kurulu izleyen delege arkadaşlarımız hatırlayacaklardır: Genel Kurulda bazı arkadaşlarımız, Ankara Şubesinin kurulması için bir önerge verdiler. Benim de katılmadığımı belirttiğim görüşmeler sonrasında önerge Genel Kurulda ret edildi, ancak, Yönetim Kurulumuza yeni şube(ler) kurulmasına yönelik araştırma yapma görevi de verildi.

Tartışmalar hafızalardan fazla silinmeden kaleme aldığım ve Genel Kurulda ifade ettiğim görüşlerimi biraz daha geniş çerçevede ele alan bu yazı, konunun meslektaşlarımız arasında tartışılmasını kolaylaştırır ve Yönetim Kurulumuzun kararının olgunlaşmasına katkıda bulunabilirse, amacına ulaşmış sayılacaktır.

Odamızın üye sayısı hızla artıyor

Maden mühendisliği bölümleri sayısının 16'ya ulaştığını, bunlardan beşinin ikinci öğretim de yaptığını, her yıl 500-600 dolayında maden mühendisinin aramıza katılmakta olduğunu; ve 26.08.2003 tarihine kadar çeşitli okullardan mezun olmuş maden mühendisleri sayısının yaklaşık 11.300; aynı tarih itibarıyla Oda üye sayısının 7.245; adresi bilinenlerin sayısının ise 6.185 olduğunu Nejat Tamzok ve Engin Erdoğan arkadaşlarımızın bir araştırmasından öğreniyoruz.

Odaya üye olanların sayısı da son yıllarda tırmanışa geçmiş. Örneğin, bir yılda Odaya üye olanların sayısı 1980-1995 yılları arasında 190-260 arasında iken, sonraki yıllarda tedricen artmış ve 2002 yılında 362'ye ulaşmış. Mesleğimizi ilgilendiren mevzuatta yapılan değişikliklerle (Kum ve çakıl gibi doğal kaynakların da Maden Kanunu kapsamına alınması, iş güvenliği uzmanlığı istihdamının zorunlu olması, fenni nezaretçilik yapacaklarda Odamızın düzenlediği seminerlere katılmış olma koşulu gibi) üyelik özendirilmiş ve Odamıza üye olanların sayısı son iki yılda büyük bir sıçrama yapmış. Örneğin, 01.01.2004-31.12.2005 tarihleri arasında Odamıza 1.394 meslektaşımız üye olmuş ve 2005 yılı sonunda Oda üye sayısı 8.736'ya ulaşmış. 2006 yılının ilk 4 ayında da 936 kişi üye olmuş ve 08 Nisan 2006 saat 13:44:40 itibarıyla üye sayısı 9.672 olmuş.

Üye profili de değişiyor

Üye sayısındaki artış, üye profilini değiştirmekte ve ona daha karmaşık, daha heterojen bir nitelik kazandırmakta. Örneğin;

- Üyeler, halen Türkiye'de 7 bölgeye ve 14 ile dağılmış, 5'i ikinci öğretim de yapan, kadroları, donanımları olanakları çok farklı olduğu bilinen 16 ayrı üniversiteden ve yabancı ülkelerdeki çok sayıdaki üniversiteden mezun olmakta;

- Üyeleşme oranları, eskiden kurulmuş bölümlerin mezunlarında yüksek, görece yeni kurulmuş bölüm mezunlarında düşük. Örneğin, İTÜ ve Hacettepe Ü. mezunlarının Odaya üye olma oranları %82 iken; Diyarbakır DÜ, Malatya İÜ, Kütahya DÜ, Konya SÜ, Karadeniz TÜ, Sivas CÜ mezunlarının Odaya üye olma oranları %35 ile %49 arasında değişmekte;

- Üyelerin %27'si 30 yaşın, %55'i 40 yaşın, %77'i ise 50 yaşın altında. 5

- Bazı illerdeki üye yoğunlukları, son iki yılda hızlanan üyeliklerle bir ölçüde azalmış olmakla birlikte, hâlâ dikkat çekiyor. Örneğin, 8 Nisan 2006 itibarıyla, üyelerin %50'si 4 ilde (Ankara, İstanbul, Zonguldak ve İzmir), %67'si 12 ilde (ilk 4+ Kütahya, Eskişehir, Manisa, Balıkesir, Bursa, Adana, Konya ve Muğla) yaşamakta.6 (26.08.2003 itibarıyla ilk 4 ilin payı %56 ve ilk 12 ilin payı %75 idi.)

- Üyelerin %57'si mesleğini yapmakta, %36'sı işsiz ya da meslek dışı alanda çalışmakta, %7'si emekli. (Üye olmayanlar da dikkate alındığında, işsiz ve meslek dışı çalışanların oranının daha da artacağı düşünülebilir.)

- Mesleği ile ilgili alanda çalışanların %47'si özel sektörde, %43'ü kamu kesiminde, %10'u ise üniversitelerde çalışmakta.

- Özel kesimde çalışmakta olan 1.650 üyenin 1.093'ünün Serbest Mühendislik Hizmet Belgesi bulunmakta; bu belgeye sahip olanların 172'si kendi bürosunda, 911'i ise başkasının yanında çalışmakta. Diğerlerinin çok sayıda küçük, hatta mikro ölçekli işletmele-re dağılmış olduğu düşünülebilir.

- İşsizlerin ya da meslek dışı alanlarda

çalışanların oranı iller itibarıyla değişmekte. Bu oranının en yüksek olduğu iller Adana (%61), Trabzon (%58), İzmir (%56), Diyarbakır (%52) ve İstanbul'dur. (%51).

Niceliksel verilerle ifade edilebilen farklılıklara; okul, aile, gelir düzeyi, içinde doğulan/yaşanan toplum, yapılan iş, işyerinde uygulanan teknoloji gibi değişkenlerden kaynaklanan kültürel, politik ve mesleki değerler arasındaki niteliksel farklılıkları da eklemek gerekmektedir.

Odamızın işlevleri artıyor

Odamızın bugüne kadarki işlevlerini ve sektördeki etkinliğini uzun uzun anlatmaya sanırım gerek yok. Madencilik politikaları üretimi, üyelerinin ekonomik, demokratik ve mesleki haklarının savunulması, üyelerle ilişkiler, sürekli eğitim merkezindeki eğitimler, yılın hemen her dönemine yayılan teknik kongreler, sempozyumlar, çalıştaylar, dergi, bülten, kitaplar, sosyal etkinlikler, sektörü ilgilendiren mevzuatın izlenmesi ve geliştirilmesi, vize ve rapor onayları, numune kontrolü ilk akla gelenler. Ancak son yıllardaki mevzuat değişikliğinin Odaya yüklediği ek işleri ve işlevleri özellikle vurgulamak gerekir. Bu işlevlere, üye sayısının artması ve aşağıda belirtilen nedenlerle yakın gelecekte yeni işlevlerin ekleneceği düşünülmektedir:

- Üyelerin giderek artan farklı eğitim ihtiyaçlarının ve taleplerinin karşılanması gerekmektedir. Bu anlamda, SEM'in işlevlerinin ve öneminin her geçen gün artacağı söylenebilir.

- Her alandaki norm ve standartları ay-nılaştırmayı da zorunlu kılan küreselleşme süreci ve bu sürece göre biçimlenen uluslararası anlaşmalar, meslek mensuplarının uzmanlıklarını ya yeterliliklerini belgelendirmeye ve bunları denetlemeye yönelik hizmetleri (akreditasyon ve denetim mekanizmalarını) zorunlu kılmakta. Örneğin; mühendislik bölümlerinden mezun olacaklara bu yıldan itibaren verilecek diplomalarda

“mühendis” unvanının yazılmayacağını YÖK duyurmuş. Mühendislik bölümü mezunlarının “mühendis” ya da “uzman/yetkin mühendis” gibi unvanları hangi koşullarda ve nasıl bir süreç sonrasında alabileceği, bildiğim kadarıyla hâlâ belli olmadı. Mühendis Odalarının, sistemin ihtiyaç haline getirdiği bu görevlerde önemli yetki ve sorumluluklar üstleneceği söylenebilmektedir.

Yönetimsel yapı

Bilindiği gibi, Odamızın örgütsel/yönetimsel yapılanması, Oda merkezi, şubeler ve temsilcilikler biçiminde oluşturulmuştur. Odamızın halen 4 şubesi bulunmaktadır. Kuruluş yılları sırasıyla şubeler; Zonguldak (1955), İstanbul (1994), İzmir (1994) ve Adana’dadır (2000).

Şubeler önemli görev ve yetkilere sahiptirler. Kısaca ifade edilecek olursa, Oda çalışmalarının kendi bölgesinde yürütülmesini sağlarlar.

Şubelere bağlı il sayısı toplamı 29 (İzmir’e 8, diğerlerine 7’şer il bağlı). 52 il ise doğrudan Oda merkezine bağlı. Üyelerin Merkez ve şubelere göre dağılımı ise şöyle: Merkez’e (5.281), Zonguldak Şubesine (933) İstanbul Şubesine (1.396), İzmir Şubesine (1.580) ve Adana Şubesine (482) üye kayıtlı.

Odamızda 08.04.2006 itibarıyla şube başına hesaplanan ortalama üye sayısı 2.434’tir. Diğer Odalardaki ortalamaları da bilmek, belki kıyaslama açısından yararlı olabilir. Üye sayısı 10.000’in üstündeki Elektrik MO, İnşaat MO, Makina MO, Ziraat MO ve Kimya MO ile Mimarlar Odası gibi Odalarda şube başına 1.790 üye hesaplanmaktadır. Üye sayısı Odamızın üye sayısına yakın (7.000-10.000 arasında) olan Jeoloji MO, Orman MO, Harita ve Kadastro MO’da ise şube başına ortalama üye sayısı 630-800 arasında.

Kısacası, Odamızın şube başına düşen üye sayısı, üye sayısı büyük Odalardan daha yüksek, üye sayısı görece küçük

Odalar ortalamasının 3 katı dolayında.

Şube açmak için tek kriter tabii ki toplam üye sayısı, ya şube başına ortalama üye sayısı olmamalı. Şube açılacak ildeki ve şubeye bağlanacak illerdeki; var olan üye ve maden mühendisi sayıları, üyelerin ihtiyaç ve talepleri, madencilik potansiyeli; söz konusu ilin var olan örgüt birimlerine uzaklığı, ulaşım zorluğu/kolaylığı; var olan örgüt birimlerinin iş yükleri; içinde bulunulan dönemin ve gelecekteki günlerin toplumsal/politik/sektörel koşulları; kullanılabilir teknolojinin sunduğu olanaklar; Odanın mali olanakları ile, şube oluşturmanın sakıncaları ve yararları da dikkate alınmalıdır.

Şubelerin sakıncaları ve yararlarına ilişkin olarak, Odanın şubelerinde yöneticilik yapmış ve özellikle halen yapmakta olan arkadaşlarımızın söyleyeceği çok şey olmalıdır.

Son söz

Değişimin son yıllarda çok hızlandığını her fırsatta yineleriz. Her şey çok hızlı değişirken, mühendis/mimar Odalarının, hatta TMMOB’nin örgütsel/yönetimsel yapılarının (ve mevzuatının) değişmeden uzun süre kalması düşünülemez.

Her şeyden önce, demokrasi kültürünün gelişmesi ve teknolojinin sağladığı olanakların genel olarak yönetim anlayışını da değiştirdiğini belirtmek gerekir. Artık geleneksel temsili demokrasi ve merkezi yönetim mekanizmaları yerini –tedricen de olsa- katılımcı, yerinden yönetimci, saydam, yetki, sorumluluk ve kaynakların paylaşıldığı, çok merkezli, elektronik mekanizmaların hız ve kolaylığından yararlanan, etkin, verimli ve duyarlı bir yönetim anlayışına bırakmaktadır.

Bu bağlamda, bir değerlendirme yapılacak olursa, önümüzdeki süreçte, bugünlerdekine kıyasla şu gelişmelerin yaşanacağı söylenebilmektedir:

- Türkiye’de maden mühendislerinin

ve Oda üyelerinin sayısı hızla artacak;

- Devletin maden işletmeciliğinden de çekilme kararlığı sonucu, kamu kesiminde çalışan maden mühendislerinin sayısı ve oranı azalacak, özel kesimde çalışanların sayısı ve oranı artacak;

- Üyelerin her ildeki sayısı artacak, belirli illerdeki yoğunluğu azalacak;

- İşyerlerinin sayısı artacak, bir iş yerindeki ortalama üye sayısı azalacak;

- Üyelerin mekansal dağılımı yaygınlaşacak;

- Üyelerin çalışma alanları yaygınlaşacak, iş türlerindeki farklılaşma artacak;

- Üyelerin ihtiyaç, istek ve beklentileri hem artacak, hem çeşitlenecek;

- Odamızın işlevleri ve var olan örgüt birimlerinin (merkez, şube ve temsilcilikler) iş yükleri artacak;

- Oda yöneticilerinin üyelerle birebir ilişki kurabilmeleri zorlaşacak;

- Üyelerin doğrudan sorunları Oda Merkez ve Şube Yönetim Kurullarının gündemlerini daha fazla meşgul edebilecek;

- Yönetim anlayışının değişmesi ve demokrasi kültürünün gelişmesi sonucu, üyelerin kararlara katılım isteği artacak.

Bu verilerden hareketle; Odamızın kendini geleceğe hazırlayabilmesi için, bir yandan kendisini ilgilendiren mevzuatın değiştirilmesi için çaba harcamasında, diğer yandan da, örgütsel/yönetimsel yapısını gözden geçirmesinde yarar olduğu düşünülmektedir. Örgütsel/yönetimsel yapının geliştirilmesi kapsamında yapılabileceklerden biri de, sanıyorum, şube sayısının ihtiyaçları karşılayabilecek hale getirilmesidir. Bu amaçla, öncelikle şu illeri kapsayacak 4 şubenin kurulması değerlendirilmelidir: 1) Eskişehir, Afyonkarahisar, Kütahya, Balıkesir, Bursa; Bilecik 2) Sivas, Kayseri, Tokat, 3) Diyarbakır, Malatya, Elazığ, Ş. Urfa, Şırnak,

4) Trabzon, Ordu, Samsun, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane.

Şubelerin sağlıklı bir alt yapı üstünde oluşturulması için, yörelerdeki arkadaşlarımızın aktif katılımları sağlanmalıdır. Bazı arkadaşlarımızın Genel Kurulda önerdikleri Ankara Şubesinin kurulması da, öncelik verilmemek üzere, bu bağlamda değerlendirilmelidir.

Belirtilen şubelerin oluşturulmasıyla, en azından şu somut yararların sağlanabileceği düşünülebilir: Üyelere ait bilgilerin güncellenebilmesi; üyeleşme oranının artırılması, yöredeki üyelerle daha yakından ilişki kurulması ve onların da Oda çalışmalarına katılmalarının sağlanması, yöresel sorunlara ve gereksinimlere daha çabuk refleks ve sağlıklı çözüm önerilerinin geliştirilmesi, üye aidatlarının toplanabilme oranının artırılması (Oda üyelerinin %41'inin 3 yıldan fazla aidat borcu olduğu anılan araştırmada belirtmekte.), yeni kurulan maden mühendisliği bölümleri ile işbirliğinin güçlendirilmesi ve onların mezunlarının Odaya üye olma oranlarının artırılması.

Odamızda 1960'lı yılların sonundan beri süregelen toplumcu, demokrat, ilerici yapı, hiç kuşku yok ki, üyelerinin değişen ihtiyaç ve isteklerinden yola çıkarak Odamızı geleceğe hazırlamada en doğru adımları atacaktır.

Maden Yüksek Mühendisi

Tamzok N. ve Erdoğan E. TMMOB Maden Mühendisleri Odası Üye Profili; Madencilik Bülteni Sayı 68 TMMOB Maden Mühendisleri Odası, Ankara, 2004. Tersi belirtilmedikçe bu yazıdaki veriler, anılan araştırmadan alınmıştır.

TMMOB Maden Mühendisleri Odası 39. Dönem 2004-2006 Dönemi Çalışma Raporu. Ankara, 2006

TMMOB Maden Mühendisleri Odası web sitesi. www.maden.org.tr

08.04 2006